

- MIREK Z. 1993. Rośliny naczyniowe. – W: Z. MIREK & H. PIĘKOŚ-MIRKOWA (red.), Przyroda Kotliny Zakopiańskiej – poznanie, przemiany, zagrożenia i ochrona. – Tatrzy i Podtatrze 2: 117–171.
- PARUSEL J. B. 1979. Uzupełnienie do Flory Sądecczyzny. – Fragn. Flor. Geobot. 25(4): 473–475.
- PAWŁOWSKI B. 1962. Dodatki do flory Sądecczyzny. Cz. II. – Fragn. Flor. Geobot. 8(2): 97–104.
- PAWŁOWSKI B, SOKOŁOWSKI M. & WALLISCH K. 1928. Zespoły roślin w Tatrach. Cz. VII. Zespoły roślinne i flora doliny Morskiego Oka. – Rozpr. Wydz. Mat. – Przyr. PAU, 67, Dz. A/B: 171–311.
- PIĘKOŚ H. 1967. Notatki florystyczne z Tatr. – Fragn. Flor. Geobot. 13(1): 69–75.
- ZAJĄC M. 1996. Mountain vascular plants in the Polish Lowlands. – Polish Bot. Stud. 11: 1–92.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K., TRZCIŃSKA-TACIK H., RÓŻAŃSKI W., SZELĄG Z., WOŁEK J. & KORZENIAK U. 2002. Ecological indicator values of vascular plants of Poland. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland 2, s. 183. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.

KRZYSZTOF STAWOWCZYK, *Zakład Taksonomii Roślin i Fitogeografii, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, PL-31-501 Kraków, Polska; e-mail: kstawowczyk@op.pl*

Przyjęto do druku: 14.08.2008 r.

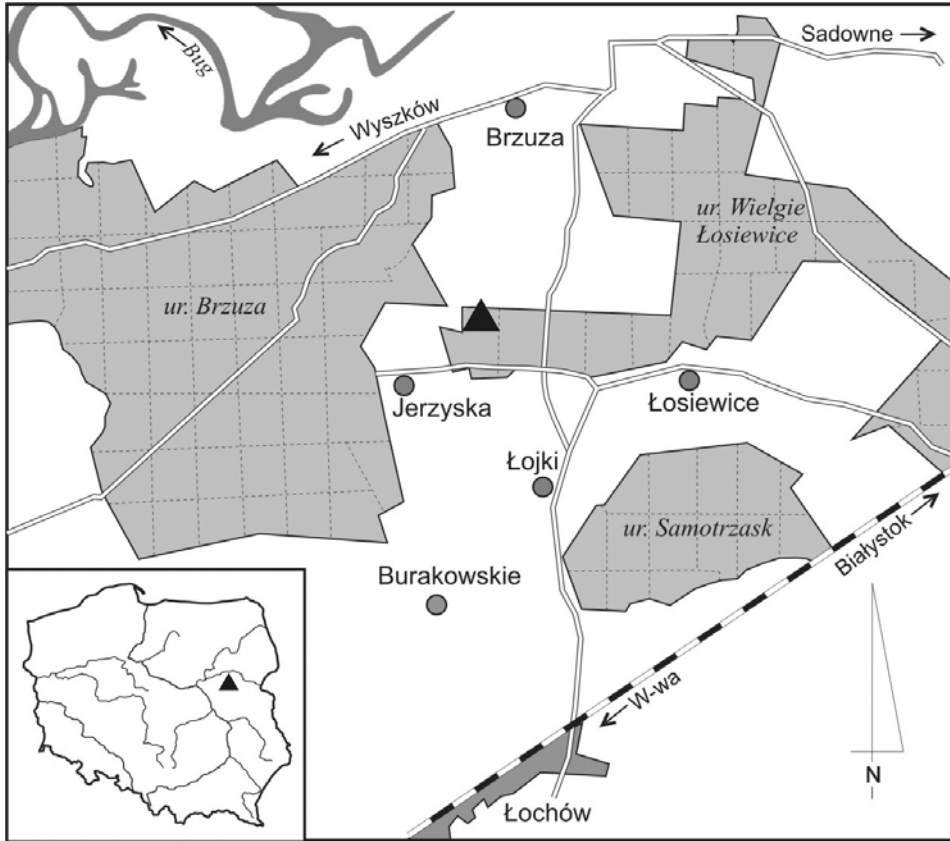
Populacja *Iris sibirica* (Iridaceae) koło wsi Jerzyska w Puszczy Łochowskiej (środkowo-wschodnia Polska)

Iris sibirica L. (kosaciec syberyjski) należy do gatunków objętych ochroną całkowitą. Obecny jest na liście zagrożonych elementów flory Polskiej w kategorii V – narażony na wymarcie (ZARZYCKI & SZELĄG 2006). Jest on także wymieniany na regionalnych czerwonych listach, obejmujących m.in. Lubelszczyznę (KUCHARCZYK & WÓJCIAK 1995) oraz Polskę Środkową (JAKUBOWSKA-GABARA & KUCHARSKI 1999). Na terenie Niziny Południowopodlaskiej zaliczony został do gatunków zagrożonych wyginieciem – EN (GŁOWACKI i in. 2003).

Iris sibirica występuje głównie na łąkach trzęślicowych ze związku *Molinion caeruleae*, dla których jest gatunkiem charakterystycznym (MATUSZKIEWICZ 2005). Podawany był dotychczas z Polski z 377 stanowisk (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Wiele z nich ma już tylko znaczenie historyczne.

Rozmieszczenie *Iris sibirica* na Nizinie Południowopodlaskiej przedstawił WIERZBA i in. (2002), podając lokalizację 30 stanowisk gatunku, w tym 16 potwierdzonych w czasie badań terenowych w latach 1995–2001.

Stanowiska *Iris sibirica* w Polsce środkowo-wschodniej (FJALKOWSKI 1994) i środkowej (JAKUBOWSKA-GABARA & KUCHARSKI 1999) należą do ubogich. Zwykle liczą od kilku okazów do kilku kęp. Z szesnastu populacji na Nizinie Południowopodlaskiej (WIERZBA i in. 2002) tylko trzy można uznać za bogate (kilkanaście – kilkadziesiąt kęp).

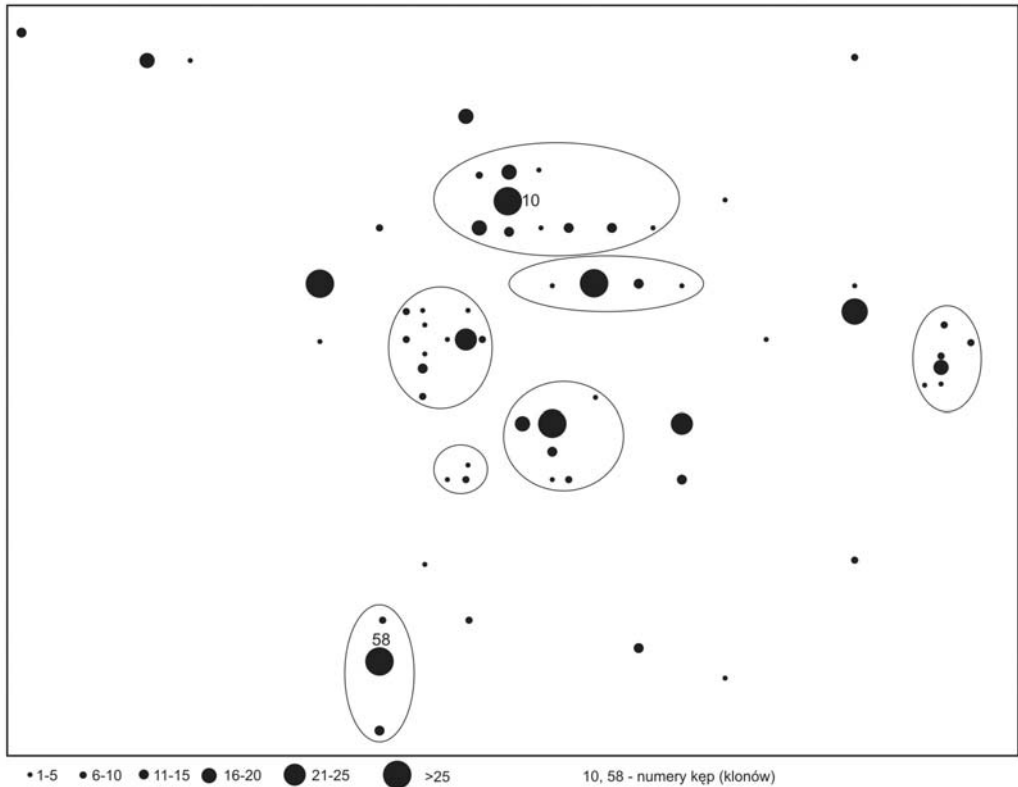
Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska *Iris sibirica*. ▲ – stanowisko *Iris sibirica*

Fig. 1. Location of *Iris sibirica* stand. ▲ – *Iris sibirica* stand

Są to stanowiska koło Janowa Podlaskiego [GD1230], koło wsi Zabuże [GD0021] oraz w Lesie Zahajkowskim [FD4831].

W lipcu 2007 r., na śródleśnej łące w oddziale 159f nadleśnictwa Łochów [FC8111] znaleziono nowe stanowisko *Iris sibirica*. Zlokalizowane jest ono na północny-wschód od wsi Jerzyska (gm. Łochów, woj. mazowieckie) (Ryc. 1). Kosaciec syberyjski rośnie tu na glebie gruntowo-glejowej właściwej, powstałej na starych tarasach rzecznych, zbudowanej z piasków luźnych i piasków słabogliniastych (Operat glebowo-siedliskowy Nadleśnictwa wg stanu na 01.01.2001). Jest to jedno z najbogatszych stanowisk gatunku w Polsce środkowo-wschodniej. Na powierzchni około 300 m² stwierdzono występowanie 62 kęp *I. sibirica*. Kępa największa (nr 58) liczyła 35 pędów, nieco mniejsza kępa nr 10 – 32 pędy. Kolejne dwie składały się z 29 pędów. Większość kęp charakteryzowała się jednak niewielką liczbą pędów. Aż 23 kępy składały się z zaledwie od 1 do 5 pędów. Wokół kęp z największą ilością pędów grupują się kępy mniejsze – „klony” (Ryc. 2). Ich dynamika i sposób powstania nie są jednak znane i wymagają dalszych badań. Można przypuszczać, że te niewielkie kępy powstały w wyniku rozpadnięcia się kęp większych (KOSTRAKIEWICZ 2000).

W 2007 r. populacja liczyła 536 pędów, w tym 445 pędów generatywnych (83,4%). Odsetek osobników owocujących jest więc wysoki. Dominują kępy o niewielkiej liczbie osobników owocujących. 31 kęp składało się z 1–5 pędów owocujących. W trzech badanych kępach nie zaobserwowano osobników owocujących. Maksymalna liczba pędów owocujących w kępie wyniosła 21. Kosańcowi towarzyszy *Viola stagnina* Kit. w pokrywaniu na 4 (ZARZYCKI & SZELĄG 2006 – kategoria zagrożenia V).

Ryc. 2. Rozkład przestrzenny kęp (klonów) na badanej powierzchni

Fig. 2. Spatial distribution of the *Iris sibirica* tufts in the studied area

W dniu 20 lipca 2007 r. na stanowisku *Iris sibirica* wykonano zdjęcie fitosocjologiczne. Powierzchnia zdjęcia – 300 m². Zwarcie roślin zielnych – 100%.

Ch. Molinion: *Iris sibirica* 2, *Galium boreale* 1, *Molinia caerulea* 1. **Ch. Filipendulion:** *Lysimachia vulgaris* 2, *Lythrum salicaria* 2, *Valeriana officinalis* +. **Ch. Molinietalia:** *Viola stagnina* 4, *Deschampsia caespitosa* 3, *Galium uliginosum* 2, *Cirsium palustre* +. **Ch. Molinio-Arrhenatheretea:** *Holcus lanatus* 1, *Potentilla anserina* 1, *Leontodon autumnalis* +, *Rumex acetosa* +, *Ranunculus acris* +, *Centaurea jacea* r. **Inne:** *Scutellaria galericulata* 2, *Frangula alnus* 1, *Lycopus europaeus* 1, *Juncus conglomeratus* +, *Mentha arvensis* 1, *Odontites serotina* 1, *Salix cinerea* 1, *Ranunculus flammula* 1, *Bidens tripartita* +, *Carex* sp. +, *Juncus effusus* +, *Polygonum hydropiper* +, *Urtica dioica* r, *Vicia angustifolia* +, *Quercus robur* +.

Na podstawie przedstawionego zdjęcia można stwierdzić, że badany płat reprezentuje łąkę trzęślicową ze związku *Molinion caeruleae* ze znacznym udziałem gatunków ze związku *Filipendulion* (MATUSZKIEWICZ 2005). Kępy kosaćca syberyjskiego zajmują środkową część opisywanego płatu (Ryc. 2). Od strony wschodniej, północnej i zachodniej na badaną powierzchnię wchodzi kępy krzewów *Salix cinerea*, *Frangula alnus* i *Quercus robur*.

Stanowisko, ze względu na jego wielkość i obecność *Viola stagnina*, zostało zgłoszone w Nadleśnictwie Łochów oraz do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Warszawie, celem objęcia go ochroną w formie użytku ekologicznego.

Summary. Population of *Iris sibirica* (Iridaceae) near Jerzyska village in Puszcza Łochowska Forest (central-eastern Poland). A new stand of *Iris sibirica* was recorded in 2007 in the forest clearing near Jerzyska village (Łochów commune, Mazowsze Province). The population is considered to be one of the most abundant in central-eastern Poland. The species occurs in wet meadow of the *Molinion* alliance with a large share of character species of *Filipendulion*. An abundant occurrence of *Viola stagnina* is also noteworthy. *I. sibirica* occupies the area of 300 m². The population includes 62 tufts, composed of 534 shoots (445 generative ones). The tufts composed of a little number of shoots (1–5) are dominant. The population is distinguishable by high share of fruiting specimens (83,4%). A legal protection of the *I. sibirica* locality was suggested.

LITERATURA

- FIJAŁKOWSKI D. 1994. Flora roślin naczyniowych Lubelszczyzny. **1**. s. 398. Lubelskie Tow. Nauk., Lublin.
- GŁOWACKI Z., FALKOWSKI M., KRECHOWSKI J., MARCINIUK J., MARCINIUK P., NOWICKA-FALKOWSKA K. & WIERZBA M. 2003. Czerwona lista roślin naczyniowych Niziny Południowopodlaskiej. – *Chrońmy Przyr. Ojcz.* **59**(2): 5–41.
- JAKUBOWSKA-GABARA J. & KUCHARSKI L. 1999. Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych i półnaturalnych Polski Środkowej. – *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* **6**: 55–74.
- KOSTRAKIEWICZ K. 2000. Analiza struktury przestrzennej populacji *Iris sibirica* (Iridaceae) na stanowisku w Stanisławicach koło Bochni. – *Fragm. Flor. Geobot. Polonica* **7**: 20–214.
- KUCHARCZYK M. & WÓCIĄK J. 1995. Ginące i zagrożone gatunki roślin naczyniowych Wyżyny Lubelskiej, Roztocza, Wołynia Zachodniego i Polesia Lubelskiego. – *Ochr. Przyr.* **52**: 33–46.
- MATUSZKIEWICZ W. 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. s. 534. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- WIERZBA M., GŁOWACKI Z., KRECHOWSKI J., MARCINIUK J. & MARCINIUK P. 2002. *Iris sibirica* L. na Nizinie Południowopodlaskiej i terenach przyległych. – *Acta Scientiarum Polon. Ser. Biol.* **1**(1–2): 9–21.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of plants and fungi in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of the vascular plants in Poland, s. 9–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- MAREK T. CIOSEK i JANUSZ KRECHOWSKI, *Zakład Botaniki, Instytut Biologii, Akademia Podlaska, ul. Prusa 12, PL-08-110 Siedlce, Polska; e-mail: botanika@ap.siedlce.pl*

Przyjęto do druku: 26.08.2008 r.